

ТЕМПЕРАТУРНІ ЗАЛЕЖНОСТІ ТЕПЛОПРОВІДНОСТІ ТВЕРДИХ РОЗЧИНІВ ВІСМУТ-СУРМА

Дорошенко Г.М., Рогачова О.І.

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Тверді розчини $\text{Bi}_{100-x}\text{Sb}_x$ відомі як ефективні низькотемпературні термоелектричні матеріали. При збільшенні концентрації сурми у системі $\text{Bi}_{100-x}\text{Sb}_x$ відбувається поступова перебудова енергетичного спектру, що призводить до зміни фізичних властивостей даних матеріалів [1]. У роботі [2] було показано, що при концентрації 2,5-3 ат.% Sb на залежностях електрофізичних і механічних властивостей спостерігаються аномальні ділянки, які автори [2] пов'язували з переходом системи $\text{Bi}_{100-x}\text{Sb}_x$ при зазначених концентраціях у безщілинний стан.

Мета цієї роботи - з'ясувати вплив переходу у безщілинний стан у твердих розчинах $\text{Bi}_{100-x}\text{Sb}_x$ на теплопровідність λ - одну з важливих характеристик, що визначають термоелектричну ефективність матеріалу [1]. Об'єкти дослідження - полікристалічні тверді розчини $\text{Bi}_{100-x}\text{Sb}_x$ в області малих концентрацій Sb ($x = 0,5; 0,75; 1,0; 2,5$).

Отримано температурні залежності теплопровідності $\lambda(T)$ в інтервалі температур 170-520 К. Встановлено, що характер залежностей $\lambda(T)$ для твердих розчинів $\text{Bi}_{100-x}\text{Sb}_x$ при $x = 0,5; 0,75; 1,0$ подібний до залежності $\lambda(T)$ чистого вісмуту [1], а значення теплопровідності зменшуються з ростом концентрації сурми внаслідок зростання розсіяння фононів на домішках [3]. Однак, при $x = 2,5$ характер залежності $\lambda(T)$ різко змінюється: при $T > 225$ К теплопровідність починає зростати з температурою. Якісна зміна характеру залежності $\lambda(T)$ при збільшенні концентрації сурми до $x \sim 2,5$ пов'язується із переходом системи у безщілинний стан, коли різко зростає рухливість носіїв заряду і зменшується їх ефективна маса.

Список літератури:

- [1] Анатычук Л.И. Термоэлементы и термоэлектрические устройства (Киев: Наукова думка, 1979)
- [2] Rogacheva E.I., Yakovleva A.A., Pinegin V.I., Dresselhaus M.S. J. Phys. Chem. Solids, 69, 580 (2008)
- [3] Карчевский А.И. Термоэлектрические материалы и преобразователи (М.: Мир, 1964)